

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๕๐

เรื่องพิจารณาที่ ๒๘/๒๕๔๘

วันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ระหว่าง { นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง
พรรครักษ์แผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง

เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทยผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า ผู้ร้องได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๗ โดยผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทิน ๒๕๔๘ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่ผู้ร้องกำหนดและแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ และเมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือแจ้งเตือนให้ผู้ถูกร้องดำเนินการจัดทำรายงานดังกล่าวตามบทบัญญัติของกฎหมาย เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบการแจ้งรายงานดังกล่าวของพรรคการเมืองแล้วปรากฏว่า ผู้ถูกร้องแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๘ โดยนายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรค ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้องเป็นผู้ลงนาม ซึ่งในหนังสือระบุว่า

อาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรครักย์แผ่นดินไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๓๑ (๑) ในกรณีที่หัวหน้าพรรคไม่อยู่ในที่ทำการพรรคหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ามีกิจการที่จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าพรรคให้รองหัวหน้าพรรคคนที่หนึ่งและคนที่สองทำการแทนหัวหน้าพรรค ถ้ารองหัวหน้าพรรคทั้งสองไม่อยู่ในให้เลขาธิการพรรคทำการแทน

ผู้ถูกร้องเดิมมีนายสุรทิน พิจารณ์ เป็นหัวหน้าพรรค ต่อมาได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามข้อบังคับพรรค ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้นายสมาน วาปี รองหัวหน้าพรรคทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งแจ้งว่าได้มอบอำนาจให้นายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรค เป็นผู้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่ อย่างไร ซึ่งนายสมาน ได้ชี้แจงว่า หน้าที่การจัดทำรายงานดังกล่าวเป็นหน้าที่ของเลขาธิการพรรค แต่จะต้องรายงานให้หัวหน้าพรรคลงนามรับรองแล้วจึงจะจัดส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อไป โดยนายสมาน ปฏิเสธว่าไม่ได้มอบอำนาจให้นายอนุชิต เลขาธิการพรรคผู้ถูกร้อง ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าพรรคแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า การแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ของผู้ถูกร้องซึ่งมีนายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรค เป็นผู้ลงนามแจ้งต่อผู้ร้อง โดยไม่ได้รับมอบหมายจากนายสมาน วาปี รองหัวหน้าพรรค ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค จึงไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ถือว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง จึงมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และเห็นควรร้องทุกข์กล่าวโทษหัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้อง เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ ซึ่งมีโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๐ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้สรุปข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งในคราวประชุม ครั้งที่ ๑๑๔/๒๕๔๕ (๒๘) เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ซึ่งที่ประชุมมีมติว่า เมื่อประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองรับทราบกรณีที่พรรคผู้ถูกร้องมิได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง อันเป็นความผิดตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา ๖๕ (๕) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกอบมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดี พิจารณาแล้วมีคำสั่งรับคำร้องและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคผู้ถูกร้องเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

พรรครักแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง โดยนายจิระเดช ทูมนัด หัวหน้าพรรค มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๕ ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่าผู้ถูกร้อง เดิมมีนายสุรทิน พิจารณ์ เป็นหัวหน้าพรรค ต่อมานายสุรทินได้ลาออกจากหัวหน้าพรรค ทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามข้อบังคับพรรครักแผ่นดินไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง (๗) และข้อ ๒๕ วรรคสาม ที่กำหนดว่า ในกรณีตำแหน่งหัวหน้าพรรคว่างลงตามข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๗) ให้รองหัวหน้าพรรคลำดับต้นทำหน้าที่แทน และให้มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ภายในสามสิบวัน ซึ่งรองหัวหน้าพรรคลำดับต้น คือ นายสมาน วาปี แต่ตามวันดังกล่าว เป็นวันสุดท้ายแห่งการรายงาน หากไม่ดำเนินการอาจทำให้ผู้ถูกร้องเสียหาย นายอนุชิต ดิษฐประสพ ซึ่งรักษาการเลขาธิการพรรค จึงเป็นผู้แจ้งรายงานการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อผู้ร้องโดยปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๓๑ วรรคหนึ่ง (๑) (๗) และวรรคสอง ทั้งนี้ ในการทำการแทนหัวหน้าพรรคตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินและทรัพย์สิน หนี้สิน หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้สัตยาบันทางการเมืองกับพรรคการเมืองอื่นหรือนิติบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่น เมื่อดำเนินการแล้วผู้ทำการแทนต้องนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารพรรคให้คำรับรอง และถ้าคณะกรรมการบริหารพรรคเสี่ยงข้างมากในที่ประชุมไม่ให้คำรับรองการกระทำของผู้ทำการแทนหัวหน้าพรรค ให้ถือว่ากรณะนั้นไม่มีผลผูกพันผู้ถูกร้อง การที่นายอนุชิต เลขาธิการพรรคได้ทำรายงานการดำเนินกิจการตามแผนงานของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินปี ๒๕๔๘ โดยปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคนั้น เนื่องจากหัวหน้าพรรคลาออก และรองหัวหน้าพรรคคนที่ ๑ และคนที่ ๒ ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่ได้อยู่ที่ทำการพรรค ประกอบกับเป็นการเร่งด่วน นายอนุชิต จึงได้ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๓๑ วรรคหนึ่ง (๑) (๗) และหลังจากนายอนุชิต ทำรายงานเสนอต่อ

คณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ได้นำเสนอการปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคต่อคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ในการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๘ คณะกรรมการบริหารพรรคมีมติรับรองรายงานผลการดำเนินการของพรรคในรอบปี ๒๕๔๘ และได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมพรรคในการประชุมสามัญครั้งที่ ๑/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘ โดยที่ประชุมมีมติรับรองรายงานผลการดำเนินงานของพรรคในรอบปี ๒๕๔๘ จำนวน ๑๗๘ คน จากจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน ๑๕๖ คน ซึ่งถือว่าการกระทำที่ถูกต้องตามข้อบังคับพรรคแล้วและถือว่าพรรคได้ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ แล้ว จึงขอให้ยกคำร้อง

ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดี พิจารณาแล้วรับคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรครักแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง และได้ส่งสำเนาคำชี้แจงดังกล่าวให้นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องทราบเพื่อให้โอกาสผู้ร้องชี้แจงเพิ่มเติม

ผู้ร้อง ยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้ กรณีพรรคผู้ถูกร้องเดิมมีนายสุรทิน พิจารณ์ เป็นหัวหน้าพรรค ต่อมาเมื่อนายสุรทิน ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามข้อบังคับพรรครักแผ่นดินไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) และโดยที่ข้อบังคับพรรค ข้อ ๒๕ วรรคสาม กำหนดว่า ในกรณีตำแหน่งหัวหน้าพรรคว่างลงตามข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ให้รองหัวหน้าพรรคลำดับต้นทำหน้าที่แทน รองหัวหน้าพรรค ลำดับที่หนึ่ง คือ นายสมาน วาปี จึงเป็นผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค และสามารถมอบอำนาจให้กรรมการบริหารพรรคคนใดคนหนึ่งทำการแทนก็ได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง แต่การที่พรรคผู้ถูกร้องนำข้อบังคับพรรค ข้อ ๓๑ วรรคหนึ่ง (๑) (๗) มาใช้บังคับไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากพรรคการเมืองมีฐานะเป็นนิติบุคคล การกระทำการอันใดเกี่ยวกับบุคคลภายนอกจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในมาตรา ๒๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อผู้ถูกร้องแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง

โดยมีนายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรค ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคเป็นผู้ลงนาม โดยอ้างว่าอาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๓๑ วรรคหนึ่ง (๑) (ซ) ในขณะที่นายสมาน วาปี รองหัวหน้าพรรคลำดับที่หนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๒๕ วรรคสาม ปฏิเสธว่าไม่ได้มอบอำนาจให้นายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรค ปฏิบัติหน้าที่แทน หัวหน้าพรรคแต่อย่างใด จึงเป็นกรณีที่ถูกฟ้อง ไม่ได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ในรอบปี ๒๕๔๘ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียน พรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม ๒๕๔๙ ตามนัยมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีพิจารณาแล้ว มีคำสั่งรับคำชี้แจงเพิ่มเติมของผู้ร้องและส่งสำเนา ให้ผู้ถูกร้องทราบ

คดีอยู่ระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ แต่ให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกา หรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการ แต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อย ห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตรา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรฐานนี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น” คดีนี้จึงอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐

ก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประการแรกว่า กรณีจะนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาใช้บังคับ

เห็นว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง กรณีผู้ถูกร้องมิได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อผู้ร้อง ตามมาตรา ๓๕ แม้ว่าในระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ จะได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ออกมาใช้บังคับ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓ (๑) จะบัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ แล้วก็ตาม ก็ไม่มีผลกระทบต่อกรกระทำของผู้ถูกร้องที่ไม่ดำเนินการตามกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ ในขณะที่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการตามกฎหมายในขณะนั้น โดยคำขอซึ่งเป็นเหตุแห่งคำร้องที่ขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องเกิดขึ้นในขณะที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ใช้บังคับอยู่ และผู้ร้องได้ดำเนินการร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว กรณีจึงเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นกำหนดแล้ว จึงต้องใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง มาตรา ๓๕ และ มาตรา ๖๕ ใช้บังคับ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงและคำชี้แจงเพิ่มเติมและคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมเอกสารประกอบแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะตั้งยุบพรรคผู้ถูกร้องแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้อง หรือไม่

เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน” และตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (๕) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น”

ดังนั้นเห็นว่า การที่นายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้อง ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค เป็นผู้ลงนามรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อผู้ร้อง โดยอ้างว่าเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้อง ข้อ ๓๑ (๑) (๗) ที่กำหนดว่า กรณีที่หัวหน้าพรรคไม่อยู่ในที่ทำการพรรค ถ้ามีกิจการพรรคที่จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรคสามารถทำแทนได้ ไม่จำเป็นต้องได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนจากนายสมาน วาปี ผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ นั้น เห็นว่ากรณีการกระทำการแทนนั้น มาตรา ๒๐ วรรคสอง ได้กำหนดวิธีการไว้โดยชัดเจนแล้ว จึงต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย ประกอบกับทุกปีนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้อง ได้มีหนังสือแจ้งเตือนให้จัดทำรายงานล่วงหน้า ซึ่งนายสมานผู้ทำการแทนพรรคผู้ถูกร้อง เป็นกรรมการบริหารพรรคมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ย่อมทราบแนวทางและกำหนดเวลาการจัดทำรายงานกิจกรรมของพรรคเป็นอย่างดี กรณีที่นายสุรทิน พิจารณ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่ง โดยผู้ร้องได้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๘ ดังนั้น นายสมานผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค จึงมีเวลาเพียงพอที่จะทำและลงนามในรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคในรอบปี ๒๕๔๘ ได้ และหากจะมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทนตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง ก็สามรถดำเนินการได้ ดังนั้นการที่นายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการ

พรรคผู้ถูกร้อง เป็นผู้ลงนามแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ของพรรคผู้ถูกร้อง โดยไม่ได้รับมอบหมายจากนายสมาน วาปี รองหัวหน้าพรรค ผู้ถูกร้อง ทำหน้าที่ แทนหัวหน้าพรรค ตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงมิใช่เป็นการกระทำของผู้ถูกร้อง ดังนี้จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้ง รายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี ๒๕๔๘ ต่อผู้ร้อง ตามมาตรา ๓๕ จึงมีเหตุให้ ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง (๕)

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ วรรคสอง ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๓ ข้อ ๑ และฉบับที่ ๑๕ ข้อ ๑ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ จึงให้ยุบพรรครักแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ